זה היה העולם הזה שהיה

לפני 25 שנה

גיליון "העולם הזה", שראה־אור השבוע לפני 25 שנה בדיוק, פרש בכתבת־שער נרחבת את הסיפור שמאחרי פרשת מאסרו של המיזרחן, חבר קיבוץ שער־העמקים, אהרון (־אהרנצ'יק) כהן, שהואשם בריגול. כתבה נוספת, תחת הכותרת "האיש אשר הבין כתב־אישום חריף נגד דויד בן־גוריון — אהרנצ'יק כהן", פרשה את עולמו של האיש, עמדותיו הפוליטיות הבלתי־מתפשרות ותולדות־חייו הפוליטיים. תחת הכותרת "מזג האוויר — מעונן חלקית" הביאה כתבת השבועון ריתוי ורד את סיפור אופנת החזרף, כאשר בין הדוגמניות בולטות אילנה רובינא ואילה הראל. תחת הכותרת "האם רצח בליץ?" הובא סיפור שיחזור רצח המהנדס סיאטלי ליד קולנוע צפון.

בשער הגיליון: מיזרחן אהרון (־אהרנצ'יק) כהן, שהואשם בידי הש"ב בריגול.

"העולם הזה" 1102
תאריך: 12.11.1958

כמעט עלילה על מפ"ם ★ מקומוני רמת־גן ★ סיפור אהבה ועוברים

העם

עיניים קשורות

מעולם לא היה האזרח הישראלי קורבן של מסע כה שיטתי של בילבול וטימטום המוחות כמו השבוע. קריאל ("דוש") גרדוש צייר אותו בדמות ילד בעל עיניים קשורות, השומע מסביבו קריאות וצווחות, אינו יודע מניין הן באות ומה משמעותן.

מן הרגע הראשון הבין כי קרה משהו בעל חשיבות בלתי־רגילה, שהתחוללה מאחורי הקלעים אחת הפרשיות הפוליטיות המכריעות ביותר מאז קום המדינה. אולם מלבר קומץ בעלי־הקשרים, לא ידע איש מה באמת התרחש.

מן הרגע שהתפוצצה הפרשה הפך האיפול הממשלתי הקפדני מכשיר לניפוח אדיר של הענין, ולהתקפה ציבורית מוחצת על מפ"ם. הידיעה האמיתית היתה, כי אחד ממנהיגי מפ"ם נחשד בעבירה מסויימת — חשד שלא הוכח בשום מוסד מוסמך, ושהועלה על־ידי מגנגון השונא את אהרון כהן מזה שנים רבות. באופן רשמי לא הגיע התיק אפילו לידי היועץ המישפטי. אולם האיפול הרשמי יצר את הרושם כי נתגלה פשע מתועב, וכי הפושעים, שאשמתם אינה מוטלת בספק, הם מנהיגי מפ"ם.

אחרי שנוצר מצב כזה, הודות למגנגון הנתון כולו למרותו, עשה דויד בן־גוריון את אחד המעשים הפיקחיים ביותר של חייו. בזעם אצילי גינה את החוגים המטילים אשמה על "ציבור שלם, הידוע כמיפלגי החלוצים."

בצורה זו נהנה בן־גוריון גם מן העולם הזה וגם מן העולם הבא. הוא יצר את האווירה הציבורית, הכניס את מפ"ם למצב הקשה ביותר מאז שנוסדה, ובאותה שעה נשאר צדיק הדור.

בכל פרשת אהרון כהן, היה זה המעשה היחיד המעיד על בעליו שהוא יודע מה הוא עושה.

עירית

סבלניים מאוד

" ... אזרחים אלה מבקשים לראות בעירם כתב־עת משלהם, המביע הגיגיהם וסיפוריהם, של אלה שהם שומעים אודותם ורואים אותם בנעלי־בית על המירפסות שמנגד..." כתב ואב אלתגר, עורך ידיעות רמת־גן. ביטאון החצר של אברהם קריניצי, ראש־העירייה. אחרי שבועיים ענה לו על כך אחד בשם "ר' מגיב" מעל רפי הירחון בעבודה, ביטאון החצר של מועצת פועלי רמת־גן וגבעתיים. " ... המירפסות ברמת־גן הן באמת סמוכות אלה לאלה כל־כך, בניגוד לכל כללי הבנייה האלמנטאריים, עד שבעל כורחו נאלץ לראות כל אזרח את נעלי־הבית של שכנו.

מילחמת העיתונים של סיעות הימין וסיעות השמאל מתנהלת ברמת־גן ככר שנים אחדות. אחרי שכל מאמציהם של צירי השמאל במועצת־העירייה להפסיק אחת ולתמיד את הופעת ביטאונו האישי של קריניצי — היוצא־לאור ביותר מ־20 אלף עותקים ומחולק חינם לכל משלמי המיסים בעיר — עלו בתוהו, החליטה מועצת פועלי רמת־גן לצאת למערכת־נגד. היא הקימה והוציאה לאור את בעבודה, העיתון המתחרה.

בעבודה וידיעות רמת־גן הפכו מאז לשני צידיה של מטבע אחת. בשעה שבידיעות רמת־גן נרפסים עשרות מיכתבי־הערצה, התובעים להרחיב את הביטאון ולהופכו לדו־שבועון, מוצף בעבודה במיכתבי־זעם התובעים להפסיק מייד את הופעת ידיעות רמת־גן "על חשבון משלם המיסים".

הפלא של פלג. תמורת מיסיהם חייבים אזרחי רמת־גן לסבול שני ביטאונים מטופשים בבת־אחת. "הפלא של פלג," מכריזה כותרת רעשנית בידיעות רמת־גן ומספרת על גביע שנמסר למישטרת רמת־גן, אחרי שהצליחה בתחרות קישוט קירות־התחנה. "מישטרת רמת־גן זכתה בגביע עבור הצטיינותה בקישוט תחנתה ביום־העצמאות," מתמוגג אלתגר, שראג והיום רובר מועצת פועלי רמת־גן, גיבורים משלו: "חברי הוועדה המרכזת של ההסתדרות, שביקרו בבית המועצה."

משלם המיסים הרמת־גני הוא סבלני מאוד. אך אם הוא משלם מיסים לעיריה וגם להסתדרות העובדים הכללית — הוא סבלני כפליים.

דרכי חיים

מתילדה היפה

אחד ההישגים היפים ביותר של מכון וייצמן ברחובות, היתה, ללא ספק, המדענית ד"ר (לביולוגיה) מתילדה דנון. היא זכתה בפירסום רב לא רק בשל הישגה המדעי, כאחת מקבוצה של שלושה מדענים צעירים שגילו שיטה לקביעת מינו של עובר לפני היוולדו. הדוקטור הבלונדית היתה מפורסמת לא פחות בשל יופיה. "כולם משתגעים אחריה," היו מספרים עליה.

מתילדה נולדה להורים שווייציים־קתוליים באיטליה. בתקופת המילחמה עברה לג'נבה שבשווייץ הניטראלית, שם למדה ביולוגיה באוניברסיטה המקומית, התפרנסה מעבודה כמלצרית, שוטפת־רצפות ופועלת בתי־חרושת.

בגיל 22 כבר היתה מתילדה אסיסטנטית לביולוגיה באוניברסיטת ג'נווה — הצעירה בחבר המרצים. בעת עבודתה זו הכירה צעיר ממושקף בשם דויד דנון. הוא היה ישראלי. דנון, איש אצ"ל שריצה תקופה ארוכה בבתי־הכלא של יפו ולטרון, נשא את מתילדה לאשה, בתנאי שתעבור עימו ארצה.

מיליונר מהוליווד. מתילדה המשיכה לעסוק בעניני מדע, ובינתיים הכירה גברים רבים. בין השאר הכירה גם את ארתור קרים, נשיא חברת הפצת־הסרטים האמריקאית הגדולה יוניטד ארטיסט. קרים, עורך־דין יהודי ועשיר מופלג, הוא יידידו האישי של מאיר וייסגל, נשיא מכון־וייצמן. בעוד חודש הוא עומד לשאתה לאשה.

ביטחון

סכינים בגבול

למישרדי המימשל הצבאי — איזור התיכון, הגיע יוסף שבו (55) כשהוא מצוייד בתוכירים ובהמלצות של המוסדות הסוציאליים של רעננה וכפר־סבא. "הנ"ל, תושב מעברת כפר־נחמן," נאמר בהמלצות, "נא לעזור לו להתפרנס מעבודתו: משחיז סכינים!"

המושל הצבאי ונציגיו בכפרים לא ראו כל רע בכך שיוסף שבו ישחיז את סכיניהם של הכפריים. שבו היה יוצא בוקר־בוקר מביתו בכפר־נחמן, בוחר לו כפר אחר לעבודת יומו, סובב בין בתי הפלאחים ומשחיז את סכיניהם, להבי חרמשיהם ומגליהם, תמורת סכום פעוט. פקידי הלישכה הסוציאלית נשמו לרווחה. נסגר תיק נוסף מתיקיהם הקשים.

ביום שבו נסגר תיקו של יוסף שבו במישרדי הלישכה הסוציאלית, נפתח לו תיק במישרד אחר: מישרדם של שירותי־הביטחון. "שבו מסתובב בכפרים כשהוא מצוייד בגנראטור חשמלי להשחזת סכינים," נאמר באחד הדוחות השיגרתיים.

פגישה על הגבול. העובדה שליוסף שבו יש גנראטור חשמלי עוררה את חשדות אנשי־הביטחון — ובצדק. "מהיכן למיקרה סוציאלי כזה כסף כדי לקנות גנראטור חשמלי להשחזת סכינים? כמות הסכינים שהוא משחיז אינה מספקת לכיסוי הוצאות־ההשקעה בחמש שנים," טענו אנשי המימשל ברוחותיהם השוטפים.

כעבור שבועות אחדים נמסר דוח נוסף על יוסף שבו: "משחיז הסכינים נראה בכפר טייבה בחברת בחורה צעירה יהודיה," מסרו מודיעי המימשל. "יש לפתוח בחקירה."

החקירה נסתיימה בתוצאות מפתיעות. עיקוב ממושך אחרי יוסף שבו קבע, כי השחזת הסכינים היא רק מיקצוע צדדי בשבילו. מיקצועו הראשי: מסירת אינפורמציה ביטחונית־סודית לקציני הליגיון היהודי, שאיתם היה נפגש בכפרי־הגבול.

המדענית מתילדה דנון

קאתולייים משווייץ, שבאה לישראל אחרי שנישאה לאיש־אצ"ל. בינתיים התגרשה, והחליטה להתחתן עם מפיק הוליוודי, ארתור קרים, מידידי מכון וייצמן למדע ברחובות.

לשבץ את הכתבה בסידרת תמונות חסרת־ערך, בתוכה, נראה כמובן קריניצי בכבודו ובעצמו. "זהו הפלא של פלג, שהצליח לחבב את שוטריו על הציבור."

לעומת פלג, גיבורו של אלתגר, יש לדויד אבידן, לשעבר מעורכי ביטאון הרפש רימון

היום: 25 שנה אחרי

● פרשת מעצרו של אהרון כהן הפכה למישפט מורכב. בפסק־הדין של *בית־המישפט־העליון* מצאו אותו שני שופטים אשם, בהתבסס על חוק ביטחון המדינה, הקובע כי הוכחת ניקיון־כפיו של הנאשם חלה עליו, מבלי שהתביעה תצטרך להוכיח את אשמתו. שופט שלישי, אלפרד ויתקון, זיכה את כהן. הוא ישב תקופת־מאסר בכלא ושוחרר. לפני כמה שנים נפטר אהרון כהן בקיבוצו, שער־העמקים.

באחרונה, בתוכנית הטלוויזיה חיים שכאלה, חשף ראש־המוסד לשעבר איסר הראל את סיגנון העבודה של אירגונו, בביטול ההאשמות כנגד אהרון כהן, ובעיקר את הניסיון להפוך את מנהיג מפ"ם יעקב חזן לעד מרכזי נגד כהן.

מאגדות פרופסור פלסנר (האבא)

הפרופסור וההמור

כאשר היה עדיין פרופסור מאיר פלסנר מורה בבית־הספר הריאלי, אירע מיקרה ובשעת אחד השיעורים פרצו התלמידים בצחוק, כשבקע לחלל הכיתה קול חמור נוער. הפרופסור הנכבד הלם באגרופו על השולחן, התרומם מכיסאו ושאל בזעקה: "הייתי רוצה לדעת למי אתם מקשיבים – לחמור שבחוץ או לזה שבפנים!"

* * *

הפרופסור והרועה

הפרופסור הנודע למדעים שמיים איננו פגז בערבית המדוברת של ימינו. באחד מטיולי כיתתו איבדו תלמידים את דרכם ותעו שעה ארוכה, עד שפגשו רועה ערבי. משראה הפרופסור את הרועה, השקיף על תלמידיו במבט של נמוליאון לפני קרב הפיראמידות, ובחייך של נצחון ניגש לערבי.

התלמידים לא הצליחו לקלוט את השאלה, אך שמעו בבירור את תשובת הערבי, שענה בהבעת־צער עמוקה: "סליחה, יא סידי, איני מבין אנגלית."